

PASİFİK ÜLKELERİ YÜKSEK DENETİM KURUMLARI TEŞKİLATI'NIN YENİDEN YAPILANDIRILMASI

Seher Özer ÜTÜK*

INTOSAI'nin yedi bölge teşkilatından biri olan ve kısa adıyla SPASAI olarak bilinen Güney Pasifik Ülkeleri Yüksek Denetim Kurumları Teşkilatı, bünyesine kattığı yeni ülke Sayıştayları ile birlikte bir yeniden yapılanma sürecine girmiş ve 2008 yılında gerçekleştirdiği 11. Genel Kurul'unda aldığı kararı ile Pasifik Ülkeleri Yüksek Denetim Kurumları Teşkilatı (Pacific Association of Supreme Audit Institutions - PASAI) adını almıştır. Böylece daha önce sadece güney pasifik ülkelerinin üye olduğu bir teşkilattan, hem güney hem de kuzey pasifik ülkelerinin yüksek denetim kurumlarını aynı çatı altında toplayan, 25 üyeden oluşan bir birlik haline gelmiştir.

Pasifik ülkeleri Sayıştayları arasındaki işbirliği 1970'lere kadar gitmektedir; ancak Teşkilat 1987 yılında INTOSAI bünyesine kabul edilmiştir. PASAI'nin şu andaki mevcut üyelerinin birçoğu, dünya üzerinde yer alan en küçük ve en uzak devletlerden oluşmaktadır. Bunların önemli bir kısmı, kısıtlı kaynaklara sahip ve iyi yönetimin tesis edilmesi konusunda çok çeşitli sorunlarla karşı karşıyadır. Keza bir bölümü artan deniz seviyesi tehdidi ile karşı karşıyayken, diğerleri çevre kirliliği ve uluslararası yolsuzluk gibi sorunlarla mücadele etmektedir.

Söz konusu yeniden yapılandırma sürecinin iyi bir şekilde yönetilmesi amacıyla bir Geçiş Süreci Çalışma Grubu oluşturulmuş ve bu Çalışma Grubu ilk toplantısını Yeni Zelanda'nın Wellington kentinde 23-24 Mart 2009 tarihlerinde gerçekleştirmiştir. Toplantının amacı; PASAI Tüzüğüne nihai şeklinin verilmesi, program finansmanı ile idari yapılanmaya ilişkin

---

* Tercüman, Sayıştay Başkanlığı

Bu çalışma, INTOSAI'nin resmi süreli yayın organı olan "International Journal of Government Auditing" adlı derginin Temmuz ve Ekim 2009 sayılarında yer alan haberlerden, INTOSAI (http://www.intosai.org/en/portal/regional_working_groups/pasai/), PASAI (<http://www.pasai.org/index.html>) ve Yeni Zelanda Sayıştayının (<http://www.oag.govt.nz/about-us>) resmi web sitelerinde yer alan bilgilerden yararlanılarak hazırlanmıştır.

düzenlemelerin yeniden gözden geçirilmesi, bir Kapasite Geliştirme Programı için gerekli çerçevenin müzakere edilmesi ile üye Sayıştaylar arasında ortak performans denetimi çalışmasının başlatılmalarına yönelik önerilerin geliştirilmesi olarak belirlenmiştir.

Alınan kararlara göre, kurulmasından sonra güçlendirilmiş bir Genel Sekreterlik, PASAI çatısı altındaki girişimleri yönetecektir. Ancak geçici bir süreyle Fiji eski Sayıştay Başkanı Eroni Vatuloka, Program Koordinatörlüğü görevine atanmış ve hazırlık çalışmalarının yönetilmesi sorumluluğu kendisine verilmiştir. Çalışma grubunun toplantısına Cook Adaları, Yeni Zelanda, Palau, Papua Yeni Gine, Samoa ve Tualu Sayıştayları katılırken; Asya Kalkınma Bankası (ADB), Avustralya Uluslararası Kalkınma Ajansı (AusAID), INTOSAI Kalkınma Girişimi (IDI), Yeni Zelanda Uluslar arası Yardım ve Kalkınma Ajansı (NZAID), Dünya Bankası ile Pasifik Adaları Forumu Sekreteryası da birer temsilci göndermiştir.

Yeni PASAI girişiminin bir parçası olarak, Kiribati, Nauru ve Tuvalu Sayıştay Başkanları Mart 2009'da bir araya gelerek Pasifik Bölgesel Denetim Girişimi (PRAI) çerçevesinde Alt-bölge Denetim Destek Programını (SAS) başlatan bir mutabakat imzaladılar. PRAI, PASAI'nin rehberliğinde 18 aylık kapsamlı bir istişare sürecinin sonunda kurulmuş bir programdır. 16 bağımsız Pasifik ülkesinden oluşan ve bölgenin önde gelen siyasi ve ekonomik politika organizasyonu olan Pasifik Adaları Forumu Sekreteryasının koordinatörlüğünde ADB ve AusAID'in desteği ile oluşturulmuştur.

PASAI 12. Genel Kurul Toplantısı

Söz konusu Çalışma Grubunun hazırlık çalışmalarını tamamlamasının ardından, PASAI On ikinci Genel Kurulu 20-24 Temmuz 2009 tarihinde, Palau'nun başkenti Koror'da gerçekleştirildi. Bu toplantıda rutin olarak yapılan genel kurul çalışmalarının yanı sıra, PASAI üyeleri Geçiş Süreci Çalışma Grubu tarafından hazırlanan teşkilat tüzüğünü onayladı. Toplantıda PASAI'nin üyelerinin gelişimine katkıda bulunarak *"Pasifik'te kamu kaynaklarının saydam, hesap verilebilir, etkili ve verimli kullanımı"* hedefinin gerçekleştirilmesi için konulan uzun-vadeli hedeflere dönük adımlar atıldı. Bu amaçla, hem teşkilatın kendisinin hem de zamanla üyelerinin dönüşümünü sağlayacak kapasite geliştirme stratejileri onaylanarak yürürlüğe konuldu.

Palau Cumhuriyeti Sayıştay Başkanı Vekili Sarunino Tewid'in ev sahipliğinde gerçekleştirilen On ikinci Genel Kurula, Amerikan Samoası,

Avustralya (Ulusal Denetim Ofisi), Cook Adaları, Mikronezya Federal Devletleri (Kosrae, Pohnpei, ve Yap), Fiji, Guam, Kiribati, Marshall Adaları, Nauru, Yeni Zelanda, Papua Yeni Gine, Solomon Adaları, Tonga, Tuvalu ve Vanuatu Sayıştay Başkanları ve temsilcilerinden oluşan heyetler katıldı. Paydaşlar ve PASAI programlarını desteklemek amacıyla katılan diğer katılımcılar ise; Asya Kalkınma Bankası (ADB), INTOSAI Kalkınma Girişimi (IDI), Pasifik Teknik Mali Yardım Merkezi (PFTAC), Pasifik Adaları Forumu Sekreteryası ve Dünya Bankası idi.

Bir hafta boyunca devam eden toplantılarda, delegeler ve paydaşlar PASAI'nin geleceğe yönelik planları ve programları üzerinde istişarelerde bulundular. Yukarıda bahsi geçen Pasifik Bölgesel Denetim Girişimi (PRAI) kapsamında planlanan iki ortak denetim programı delegelerce onaylandı. Bunlardan ilki Alt-bölgesel Denetim Desteği (SAS) projesi, ikincisi ise bölgede gerçekleştirilecek ilk müşterek performans denetimi projesidir. Delegeler aynı zamanda yeni teşkilat tüzüğünü onaylamış ve PASAI'nin ilk Yönetim Kurulunu seçmiştir. Kurumsal kapasitenin geliştirilmesi adına, 3 yıllık bir kapasite geliştirme programı kabul edildi ve çeşitli çalışma grubu ve görev gücü (task force) oluşumları bünyesinde ortak faaliyetlerin başlatılmasına karar verildi.

PASAI'nin Yönetim Yapısında Dönüşüm

PASAI idari anlamda yapılanması zayıf olan bir teşkilattı ve uzun yıllar teşkilatın idari işleri Yeni Zelanda Sayıştay tarafından sürdürülmekteydi. PRAI kapsamında yapılan çalışmalar sayesinde, yönetim yapısı bir dönüşüm sürecine sokularak PASAI'nin daha güçlü bir idari yapıya kavuşmasının temin edilmesi hedeflenmektedir. Özüde tam fonksiyonel bir kurum olabilmesi, yeni ve daha sofistike bir yönetim yapısını, tam zamanlı bir başkanın görevlendirilmesini ve yanı sıra bağımsız bir Sekreteryaya aracılığıyla hem personel istihdamı, hem de yeterli finansman desteğinin sağlanmasını gerektirmektedir.

İşte Genel Kurulca onaylanan yeni Tüzük, yönetsel yapı için gerekli olan bu çerçeveyi belirlemiştir. Ayrıca, PASAI'nin görev ve ilkeleri, Sayıştayların Bağımsızlığına ilişkin Mexico Deklarasyonu gibi INTOSAI kapsamında kaydedilen son gelişmeler ışığında güncellenmiştir. Buna göre, PASAI'nin yeni görevleri şunlardır:

- Üyeleri arasında anlayış, işbirliği ve koordinasyonu güçlendirme;

- İyi yönetim ilkelerini –saydamlık, hesap verilebilirlik, güçlü ve bağımsız bir yüksek denetim kurumuna olan ihtiyaç da dahil olmak üzere– Pasifik bölgesindeki hükümetler ve diğerleri nezdinde teşvik etme;
- Bilgi paylaşımı sağlanarak ve üyelere destek verilerek Pasifik’te kamu denetim kapasitesini geliştirme ve sürdürme;
- Ortak denetim ve benzeri faaliyetler aracılığıyla, üyelerine denetim fonksiyonlarını yerine getirmelerinde destek verme;
- Pasifik ve ötesinde tüm YDK’ların yararına olmak üzere INTOSAI’nin bölgesel bir grubu olarak hizmet verme;
- Diğer bölgesel çalışma grupları ve YDK’lar ile işbirliğini teşvik etme.

Tüzükte ayrıca PASAI’nin işleyişi ile üyelerinin birbirleri ile olan etkileşimlerine dayanak teşkil eden dört PRAI (Pasifik Bölgesi Denetim Girişimi) ilkesi de yer almaktadır. Bu ilkeler şunlardır:

- Her üyenin özerkliği ve bağımsızlığına saygı gösterilir ve korunur.
- Ortak hususlara karşı bölgesel bir yaklaşım benimsenmesi, üyelerin münferit ihtiyaçlarının göz ardı edilmesine neden olamaz.
- PASAI kaynaklarından, coğrafi konumu veya anayasal statüsüne bakılmaksızın her üyenin yararlanması sağlanır.
- Sayıştay Başkanlarının gözetiminde, özel sektör denetçilerinin kamu sektörü denetimine uygun bir şekilde katılmaları desteklenir ve teşvik edilir.

Tüzükte yer alan idari düzenlemelere göre Genel Kurulun görevi, Yönetim Kurulunca geliştirilen PASAI’nin stratejik yönelimlerinin kabul edilmesi ve kurula teşkilatın hedeflerinin gerçekleştirilmesi hususunda rehberlik edilmesidir. Teşkilatın günlük idaresi, Genel Kurulca demokratik bir süreçle seçilen Yönetim Kurulunun sorumluluğundadır. PASAI kapsamında yer alan üye gruplarının her biri –Melanezya, Mikronezya, Polinezya ve Avustralya/Yeni Zelanda– kendi grup üyeleri arasından bir Sayıştay, PASAI Yönetim Kurulu üyeliği için belirler. Yönetim Kurulunun diğer üyeleri ise Başkan (en son Genel Kurula ev sahipliği yapan Sayıştay Başkanı), bir önceki dönem Başkanı, sonraki Genel Kurula ev sahipliği yapacak Sayıştay, Genel Sekreter ile idari direktördür. Yönetim Kurulu üyeliği 2 yıl ile

sınırlandırılmıştır. Tüzükte Yönetim Kurulunun her yıl iki defa toplanması öngörülmekle birlikte gerekli olduğu hallerde video ve telekonferans aracılığıyla ek toplantılar da gerçekleştirilebilir.

Yönetim Kurulu üyeleri arasında yer alan idari direktörlük pozisyonu dikkat çekmektedir. PASAI Yönetim Kurulu tarafından atanan İdari Direktör, PRAI kapsamında planlanan bütün program ve projelerin koordinasyonundan ve bölgedeki hükümetler ile mevcut ve potansiyel donörlerle ilişkilerin geliştirilmesinden sorumludur. Bu pozisyona atanan ve Genel Sekreterlik tam bir işlevsellik kazanana kadar yeniden yapılanma sürecinde hazırlık çalışmalarını yürüten Eski Fiji Sayıştay Başkanı Eroni Vatuloka, görevine 2010 yılı başında resmi olarak başladı. Yönetim Kurulunun önerisi doğrultusunda Genel Kurul, Sekreteryanın geçici bir süreyle Auckland (Yeni Zelanda)'da yer almasına karar verdi. Genel Sekreterlik görevinin ise Yeni Zelanda Sayıştayınca sürdürülmesine karar verildi. 5 Ekim 2009 tarihinde Yeni Zelanda Sayıştay Başkanı olarak atanan Lyn Provast, Genel Sekreterlik görevini yürütmektedir.